

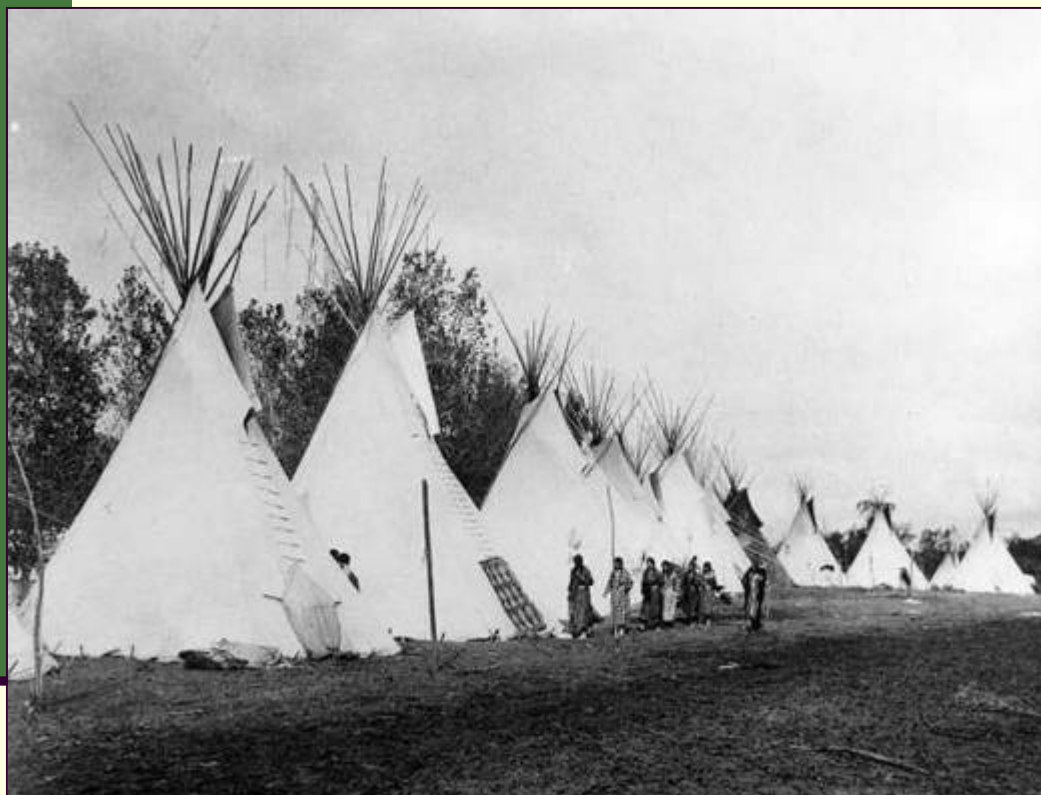
Cesta ke konceptu TUR

Východiska pro ochranu přírody

- **Existence živých organismů** podmíněna vztahem k ŽP
- Ekosystémy existují dlouhodobě v **dynamické rovnováze**
- **Civilizační fáze**: lovci a sběrači → zemědělci → průmyslová civilizace
- Člověk a ŽP: **vztah** primárně **ekologický**, ale také **ekonomický** ► narušování rovnováhy
- **Adaptabilita** ekosystémů narušena antropogenními vlivy
- Naše současnost: **globalizace a nadměrné čerpání zdrojů**

Zkušenosti K a r-selektivních ekonomik

(Pre)historie mezinárodní ochrany ŽP

- Případ **Trail Smelter 1941** (USA v. CAN)
- Náhrada škody v zemědělství v USA způsobená přeshraničními účinky znečišťování z průmyslového zdroje - emisemi oxidu siřičitého ze soukromé slévárny v Kanadě
- *„žádný stát není oprávněn využívat nebo povolit využívání svého území způsobem, jakým může dojít ke škodám způsobeným plyny na území jiného státu nebo na majetku či osobách v něm žijících, pokud předmětná činnost má závažné důsledky a je na základě důkazů jasně stanovena.“*
- Případ **Lake Lanoux 1956** (FRA v. ESP)
- Spor o využití jezera v Pyrenejích. Zda Francie smí využívat vodu z tohoto jezera, ležícího na jejím území, k vodním dílům, což se mohlo dotknout množství vody v řece vytékající jezera a dále tekoucí do Španělska
- *„závazkem každého státu je nedovolit vědomě, aby na jeho území byla provozována činnost směřující k porušení práv jiných států“*
- Mezinárodní arbitráž pro **Gabčíkovo - Nagymaros**

Terminologická poznámka

- **„Environment“** v angličtině původně okolí, prostředí
- Odbornou terminologií souhrn podmínek pro život = zhruba naše **„životní prostředí“**
- Velký význam v mezinárodním právu životního prostředí má rozlišování na **„hard law“** a **„soft law“**
- **Závazné** mezinárodněprávní normy = hard law
- Dokumenty **doporučující**, nejsou právně závazné ani vynutitelné = soft law
- Terminologicky korektní termín **environmentální politika Společenství** (Community Environmental Policy)
- „Ekologická politika“ **ustálené spojení** v českém jazyce
- Trvale udržitelný rozvoj = **„sustainable development“**

Vývoj ekologické politiky Evropských společenství

- Římské smlouvy (**EHS, EUROATOM**) **1957** – zcela bez zmínky o ŽP
- **1968** rezoluce (2398-XXIII) **OSN** reagující na zřetelné zhoršování ŽP

- Situaci zdramatizovala známá publikace “**Meze růstu**” (D.H. Meadows a kol., The Limits to Growth, **1972**)
- Kniha výrazně ovlivnila **atmosféru** tehdejší doby
- Analýza světového vývoje v období 1900 - 1970 pomocí **matematického modelu**
- Zjistili, že vývoj hospodářství měl po celou dobu zhruba stejný **exponenciální charakter** s růstovou mírou okolo 5 % ročně
- Míra znamená zdvojnásobení sledovaných parametrů přibližně každých **15 let**
- **Růstové křivky** produkovaného kapitálu, dopravy, produkce energie, čerpání přírodních zdrojů, znečišťování a jiné devastace prostředí byly po celou dobu **v podstatě souběžné**

SIGNET NON-FICTION • 15230 • \$1.25

THE LIMITS TO GROWTH

The headline-making report on the imminent global disaster facing humanity—and what we can do about it before time runs out. "One of the most important documents of our age!" —Anthony Lewis, *The New York Times*

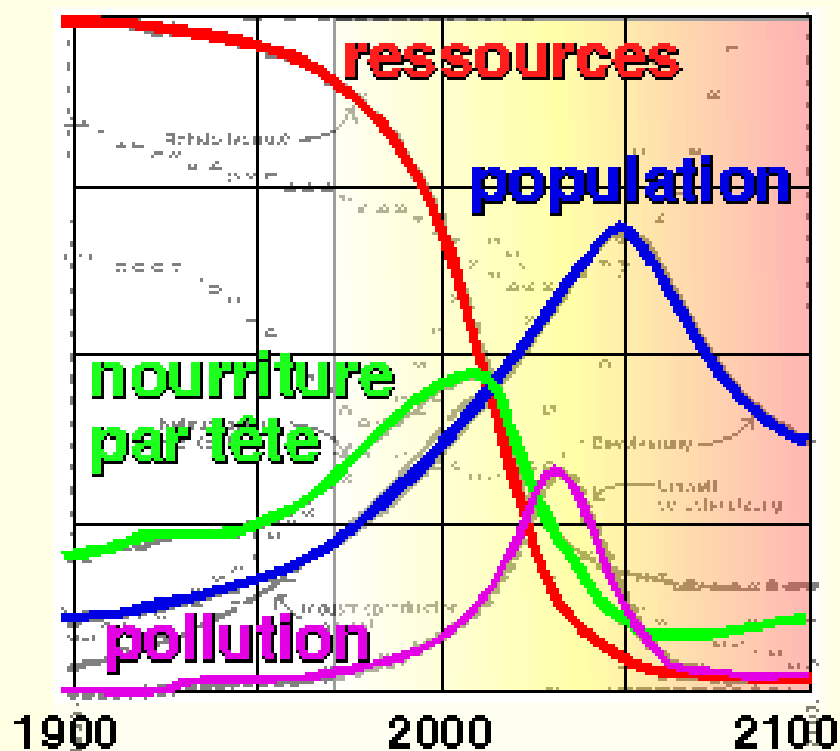

DONELLA H. MEADOWS/DENNIS L. MEADOWS
JØRGEN RANDERS/WILLIAM W. BEHRENS III

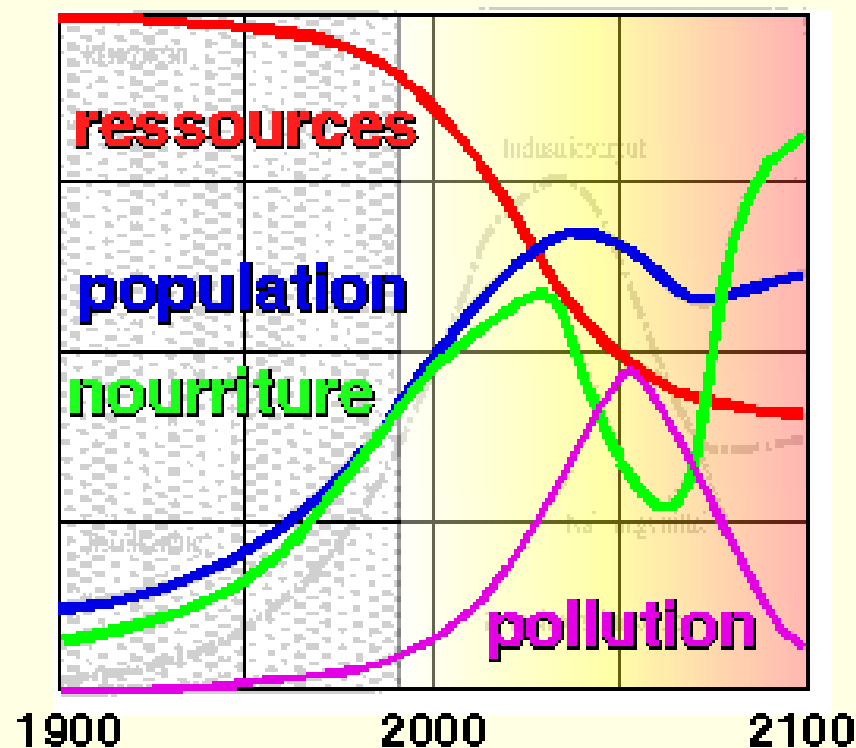
PER A POTOMAC ASSOCIATES BOOK

- **Závěr autorů jednoznačný:** hospodářský růst je třeba zastavit, jinak neodvratně hrozí katastrofa způsobená vyčerpáním zdrojů a zamořením prostředí

the limits to growth, world model,
"standard run, 1968"

beyond the limits (1992)
"re source s management" after 2015"

- **Stockholm 1972** první **celosvětová** konference o stavu ŽP: přijata **Stockholmská deklarace = základ budoucího mezinárodního práva ŽP**
- Na základě výsledků ze Stockholmu přijat **První akční program ochrany ŽP (1973)** → stanovil **právní zásady a priority** do budoucna
- V následném dvacetiletí rostl počet **bilaterálních a multilaterálních** úmluv v oblasti ŽP (*UNESCO; CITES; pohyb odpadů přes hranice; využívání hraničních toků a jezer; dálkový přenos znečišťujících látek ...*)

-
- **Druhý akční program (1977)** - požadavek na přehodnocení průmyslové politiky + 11 zásad ekologické politiky
 - **Třetí akční program (1982)** – důraz na **princip prevence** + požadavek **integrace politiky ŽP do ostatních politik**
 - **Světová charta přírody (1982)** – přijata Valným shromážděním OSN = *typický příklad soft law předpisů*

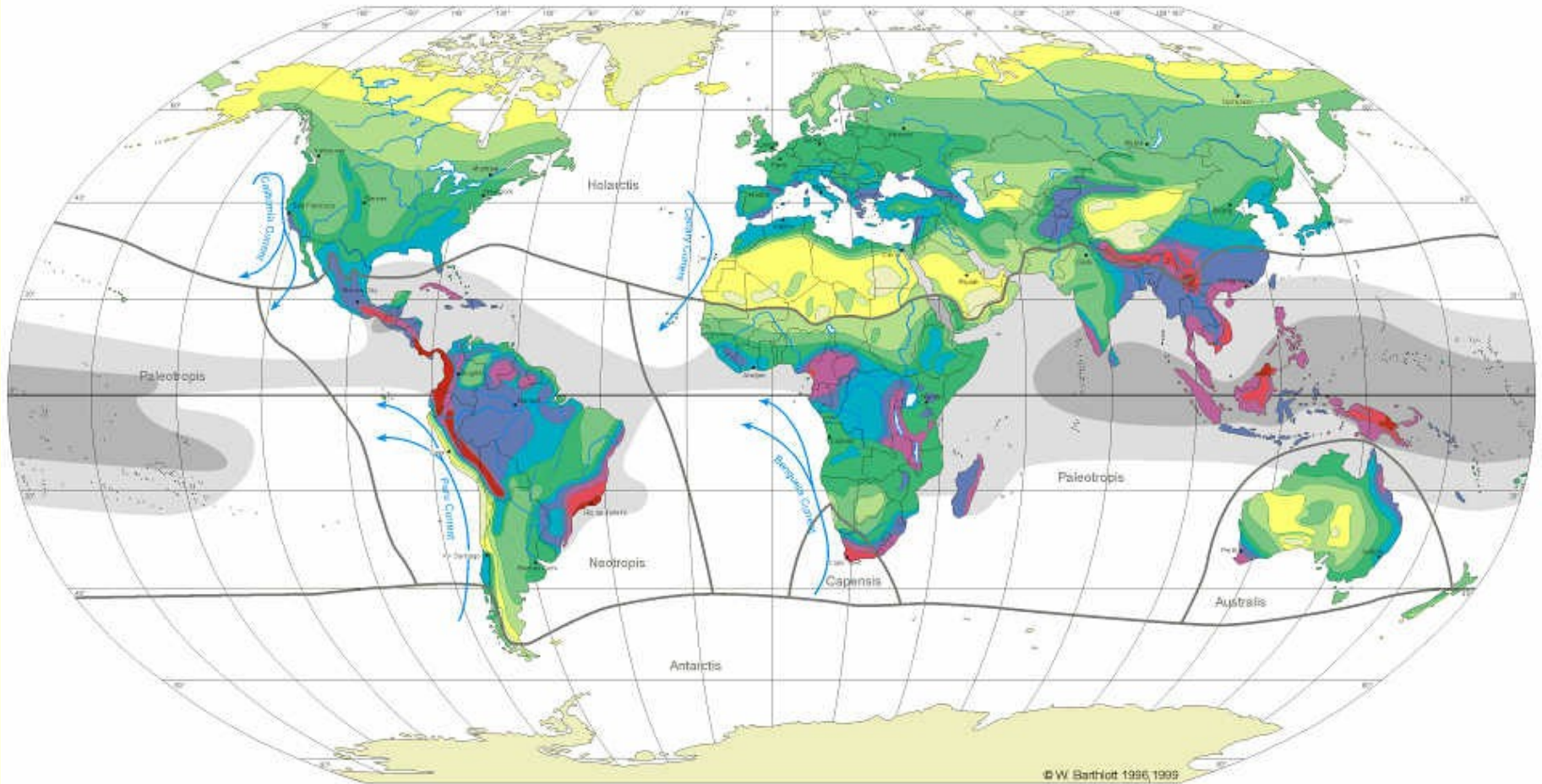
-
- **Jednotný evropský akt** (Single European Act **1987**) v první významné revizi Římských smluv začleněna kapitola „Životní prostředí“
 - [Ochrana ŽP pro Společenství součástí primárního práva!!](#)
 - **Primární právo EU** = smlouvy EU + dalších úmluvy uzavřené mezi vládami členských zemí, odpovídající právní formě smluv. Musí být ratifikovány parlamenty členských států, stejně jako jejich případné změny
 - **Sekundární právo EU** = vychází ze smluv EU, vytvářeno a schvalováno podle postupů, stanovených ve smlouvách EU, tedy nařízení, směrnice a rozhodnutí určená členským státům zveřejněná v Úředním věstníku Evropské unie
 - **Judikatura EU** = vykonávání její soudní pravomoci, obsahuje rozsudky Evropského soudního dvora apod.

-
- **Čtvrtý akční program (1987)** - téma zlepšení přístupu k informacím
 - **„Naše společná budoucnost“ („Our common future“ 1987)** – zpráva, výsledek 5-leté činnosti Světové komise pro ŽP a rozvoj („**Komise Brudtlandové**“)
 - Zpráva se stala **hlavním jednacím bodem** konference v Rio de Janeiro
 - *U nás knižně vydala Academia, 1991*

-
- **Konference Rio de Janeiro (1992)** - 176 zemí, 103 hlav států a předsedů vlád, 30 000 účastníků, 700 nevládních organizací
 - Jednání pod vlivem **diametrálních rozdílů** mezi vyspělým Severem a rozvojovým Jihem

-
- **Přijat koncept TUR** jako **rámec** (political umbrella) pro tvorbu mezinárodního práva ŽP
 - Přijata závazná (hard law) **Úmluva o změně klimatu** (*konkretizaci hodnot snížení sklen. plynů přinesl až Kjótský protokol 1997*) a **Úmluva o biologické rozmanitosti** (*navazující Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti 2000 upravuje některá pravidla nakládání s GMO*)
 - Ze skupiny přijatých „soft law“ dokumentů např. **Principy hospodaření v lesích** a **Agenda 21**

GLOBAL BIODIVERSITY: SPECIES NUMBERS OF VASCULAR PLANTS

© W. Barthlott 1996, 1999

Robinson Projection
Standard Parallels 38°N und 38°S

Diversity Zones (DZ): Number of species per 10 000km²

sea surface temperature:

cold currents

W. Barthlott, N. Biedinger, G. Braun, F. Feig, G. Kier,
W. Lauer & J. Mutke 1999
modified after
W. Barthlott, W. Lauer & A. Pläcke 1996
Department of Botany and Geography
University of Bonn
German Aerospace Research Establishment, Cologne
Cartography: M. Gref
Department of Geography University of Bonn

-
- **Principy hospodaření v lesích** – 15 zásad mimo jiné:
 - *Suverénní právo státu využívat lesy*
 - *TUH s půdou a lesními zdroji*
 - *Respekt ke kultuře a právům domorodých obyvatel lesa*
 - *Cíl zvyšovat výměru lesů ve všech zemích*
 - Rozvojové země **zablokovaly** přijetí konkrétních parametrů TUH v lesích
 - Bohužel chybí jakékoliv ustanovení do budoucna pro přechod k hard law

-
- **Agenda 21** – jediný produkt konference, který se snaží o komplexní uchopení problematiky ŽP
 - 40 kapitol ve čtyřech celcích, celkem cca 1000 stran textu:
 - *Socioekonomické aspekty*
 - *Hospodaření se zdroji*
 - *Posilování úlohy globálních hráčů*
 - *Finanční zdroje a mechanismy*

-
- **Maastrichtská smlouva (1992)** - podpora ochranných opatření **globální úrovně**. Uznání principu **předběžné opatrnosti** a zakotvení pojmu „***trvale udržitelný a neinflační růst***“
 - **Pátý akční program (1993)** - již klasická témata v rámci TUR (přírodní zdroje, nakládání s odpady, spotřeba EE ...)

-
- **Amsterodamská smlouva (1997)** – ukotvení pojmu *„trvale udržitelný rozvoj“* a **principu integrace** do ostatních politik přímo do primárního práva EU
 - Byl vyjasněn **rozsah požadavků** na ochranu ŽP v rámci **harmonizace** právních předpisů v EU

- **Šestý akční program (2001-2010)** je prvním a. p. jehož ustanovení jsou **právně závazná**
- Jeho **priority**:
 - **Změna klimatu Země** = 2012 → 92 % skleníkových plynů r. 1990
 - **Biodiverzita** = např. budování systému NATURA 2000
 - **ŽP a lidské zdraví** = definice lidského zdraví + REACH 2006
 - **REACH** = nový systém kontroly chemikálií zajistí, aby se nejpozději od roku 2020 používaly pouze chemické látky se známými vlastnostmi a to způsobem, který nepoškozuje životní prostředí a zdraví člověka
 - **Přírodní zdroje a odpadové hospodářství** = míry recyklace

Evropská unie – historie, smlouvy a struktura

"TŘI PILÍŘE" – ES (ESUO, EHS / ES, Euratom), SZBP, PJS

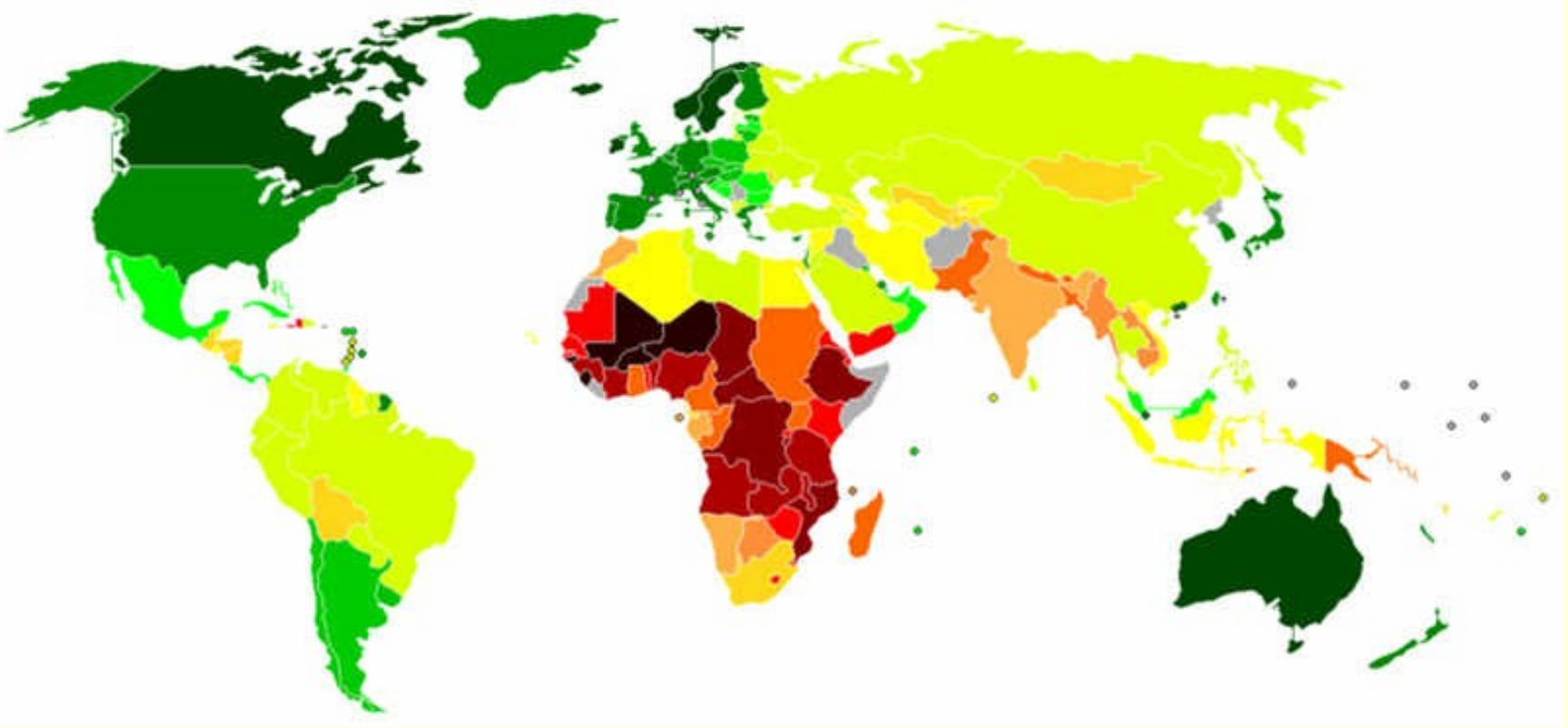
-
- **Světový summit o udržitelném rozvoji (Johannesburg 2002)** – 50 000 účastníků!?
 - Proti Riu věnována výrazně větší pozornost otázkám ekonomického a sociálního rozvoje
 - **Aktéři:** EU + kandidáti / USA+CAN+JPN+AUSTRÁL. / CHN+rozvojové země
 - Klíčovým dokumentem **Implementační plán:** chudoba, rozvoj Afriky, rozvoj ostrovních států, přístup k vodě, podpora vzdělání ...
 - Význam summitu **není** zatím jednoznačně **zhodnocen**

- ŽP je **system** biologických, ekologických, ekonomických a sociálních prvků!!!

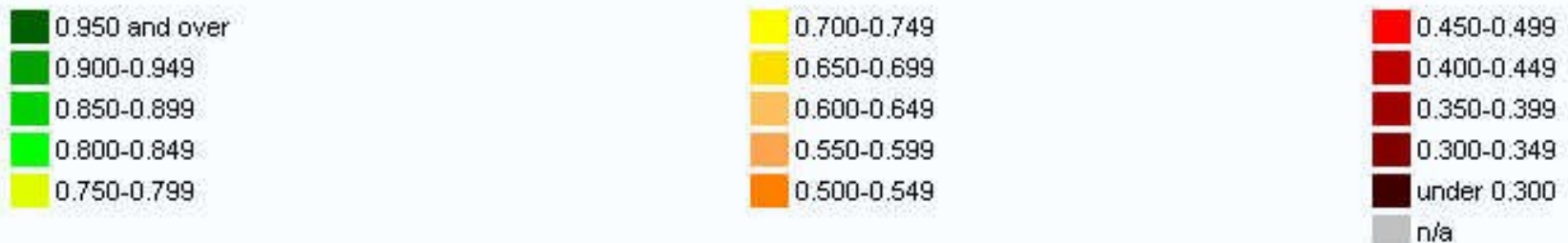
- **Článek 35** Listiny základních práv a svobod
 - (1) Každý má právo na **příznivé životní prostředí***
 - (2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů
 - (3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem

- Práva s svobody v LZPS jsou produktem **přirozeného práva**. Tzn. že nebyly vytvořeny **zákonodárcem** - není možné je zákonem zrušit či nadmíru omezit

-
- Přirozené právo může mít **několik zdrojů**. Jejich pojetí se vyvíjí v čase:
 - Dané bohem nebo jinými silami podobného typu
 - Vyplývající z lidské přirozenosti. Člověk má určité biologické, psychologické, sociologické vlastnosti a přirozené právo je takové právo, které z tohoto vychází
 - Do přirozeného práva patří to, co je „rozumné“

***Coloured world map indicating Human Development Index (2006)**

- ❑ Index lidského rozvoje (HDI) představuje jeden z pokusů, jak vyjádřit **kvalitu lidského života**
 - ❑ Od roku 1990 v publikaci „Zpráva o lidském rozvoji“ (Human Development Report)
 - ❑ Vypočítáván ze tří kategorií faktorů: lidské zdraví, úroveň vzdělanosti a hmotná životní úroveň

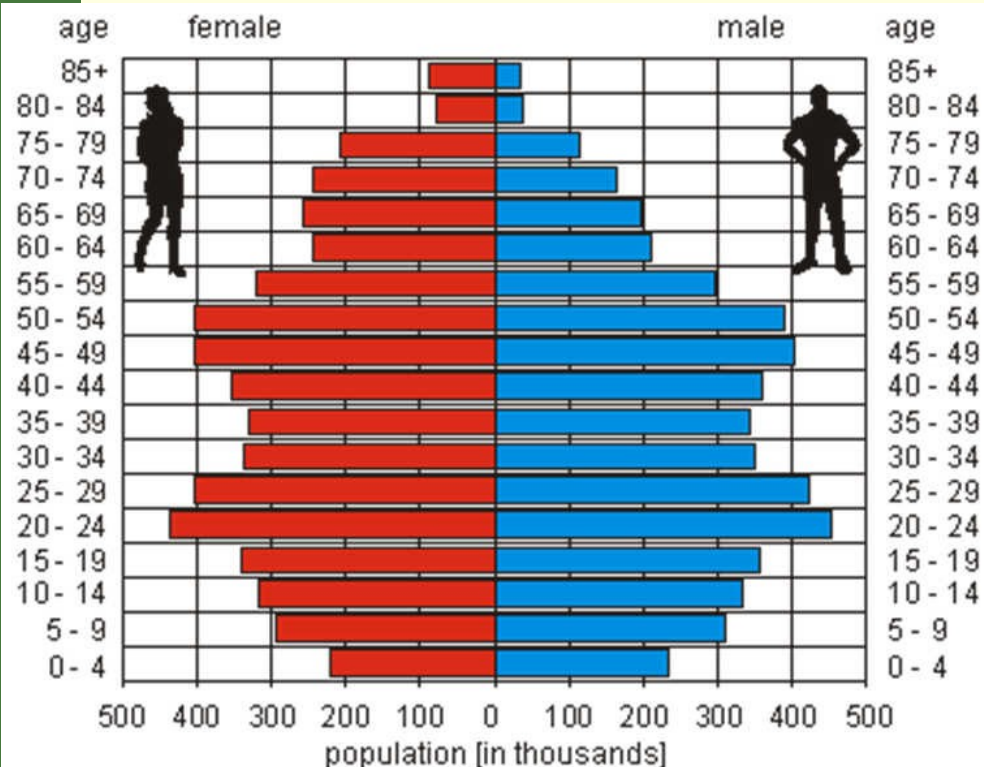
1	 Norway	▲ 0.965 ∞
2	 Iceland	▲ 0.960 ∞
3	 Australia	▲ 0.957 ∞
4	 Ireland	▲ 0.956 (+ ∞)
5	 Sweden	▲ 0.951 (+1)
6	 Canada	▲ 0.950 (-1)
7	 Japan	▲ 0.949 (+ ∞)
8	 United States	▲ 0.948 (+ ∞)
9	 Switzerland	■ 0.947 (- ∞)
10	 Netherlands	▲ 0.947 (+ ∞)
11	 Finland	▲ 0.947 (+ ∞)
12	 Luxembourg	▼ 0.945 (- ∞)
13	 Belgium	■ 0.945 (- ∞)
14	 Austria	▲ 0.944 (+ ∞)
15	 Denmark	▲ 0.943 (-1)
16	 France	▲ 0.942 ∞
17	 Italy	▲ 0.940 (+1)
18	 United Kingdom	▲ 0.940 (- ∞)
19	 Spain	▲ 0.938 (+ ∞)
20	 New Zealand	▲ 0.936 (-1)
21	 Germany	▲ 0.932 (-1)
22	 Hong Kong SAR, China	▲ 0.927 ∞
23	 Israel	▲ 0.927 ∞
24	 Greece	▲ 0.921 ∞
25	 Singapore	▲ 0.916 ∞
26	 South Korea	▲ 0.912 (+ ∞)
27	 Slovenia	▲ 0.910 (-1)
28	 Portugal	■ 0.904 (-1)
29	Cyprus	▲ 0.903 ∞
30	Czech Republic	▲ 0.885 (+1)

- **Dopad naší existence** na ŽP lze posuzovat různě
- Moderním ukazatelem je např. tzv. **ekologická stopa (ES)** (ecological footprint) **1996**
- ES = plocha **ekologicky produktivní země** a vody k zajištění spotřebovaných zdrojů a vstřebání vzniklých odpadů jedince(ů), za používání běžných technologií
- Nejčastěji v **ha/os** (*rozpětí ES = 0,5 až 10 ha/os*)
- **Spočítejte si svou ES** <http://www.earthday.net/footprint/index.asp>

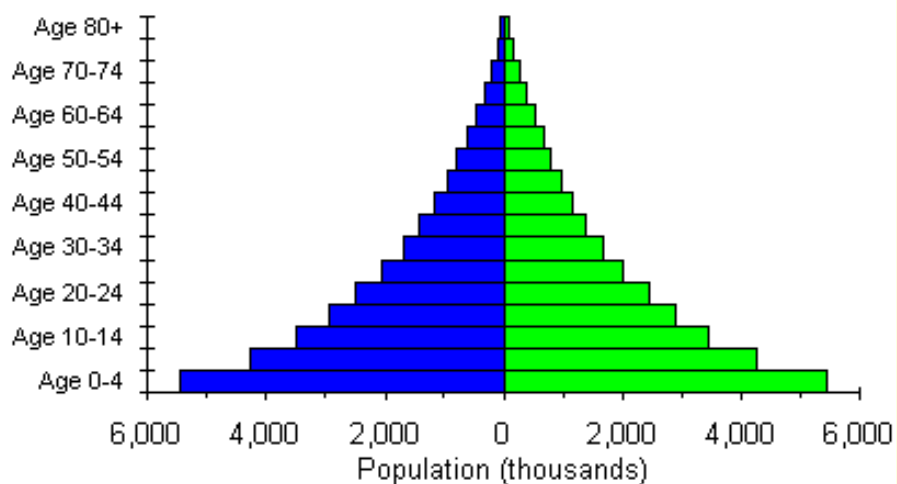

Kontroverzní otázky kolem TUR

- *Lze vůbec definovat **potřeby** budoucích generací?*
- *Je silný ekonomický růst slučitelný s potřebami dnešní i budoucí **populace**?*
- *Je TUR (v kontextu neustále se **rozevírajících** nůžek mezi bohatými a chudými zeměmi) vůbec realizovatelný?*
- *Hodnotí koncept TUR problém budoucnosti správně - počítá s reálnými **faktory budoucího vývoje**?*
- *Jak mohou bohaté země rozvojovým tvrdit, že se během svého vývoje musí vydat **odlišnou cestou**, jestliže sami se jí vyhnuli?*
- *Dává dostatečný důraz na potřebu řešení problémů od obyvatel **globálního severu**?*
- *Je vůbec v našem zájmu starat se o to, co přijde po nás?*

Ethiopia* Population Pyramid 1995

Male Female

1990 estimate includes Eritrea

Graphed by William H. Bender

-
- Bohaté země mají tendenci přikládat větší důležitost tzv. **postmateriálním hodnotám**, které jsou zcela cizí obyvatelům nejchudších států nebo i chudým obyvatelům států bohatých
 - Myšlenka trvale udržitelného rozvoje patří (bohužel) právě do kategorie postmateriálních hodnot

-
- <http://www.czp.cuni.cz/osoby/Moldan/moldan0.htm>
 - http://cs.wikipedia.org/wiki/Trvale_udsobn%C5%BEin%C3%BD_rozvoj
 - http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99irozen%C3%A9_pr%C3%A1vo
 - <http://cozp.cuni.cz/COZP-39.html>
 - http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A9_pr%C3%A1vo
 - <http://www.epravo.cz>
 - <http://www-geol.unine.ch/cours/geol/ressources.htm>
 - <http://wmmbb.wordpress.com/2006/10/>
 - <http://www.worldcentric.org/stateworld/images/consum1.gif>
 - Lesnická práce č. 6/2003
 - Damohorský, M. a kolektiv. Právo životního prostředí. Praha 2003